

Ўзбекистон Республикаси

Олий таълим вазирлиги

Наманган муҳандислик-педагогика институти

«Молия ва бухгалтерия ҳисоби» кафедраси

«Молия»

Фанидан
кўрсатма

курс

ишларини

ёзиш

учун

услубий

Кундузги ва 3 йиллик махсус сиртки
5140900-касб таълими (Молия)
йўналишига оид бакалаврият талабалар учун

Наманган 2005 йил

Назария билан амалиётни яқинлаштириш, бу юқори малакали иқтисодчилар ўқув жараёнини янгилашнинг сифат кўрсаткичини оширишнинг асосий омилларидан биридир.

Ушбу услубий кўрсатма «Молия» фани тайёрланган бўлиб, у Наманган муҳандислик-педагогика институтининг сиртқи талабаларига мўлжалланган.

Муаллифлар:

Иқтисод фанлари номзоди,
доцент А.Юлдашев,
Кат.ўқитувчи Х.Каримов

Такризчилар:

Иқтисод фанлари номзоди,
доц.И.Сирожиддинов

Молия ва бухгалтерия ҳисоби кафедрасининг 2005 йил 4-сентябрдаги 2-сонли йигилишида муҳокама қилинган ва ўқув жараёнида фойдаланиш учун тавсия этилган.

Наманган муҳандислик-педагогика институти кичик босмаҳонасида чоп этилди. Адади 40 нусха.

I. Умумий услубий кўрсатмалар

Бозор иқтисодиёти шароитида молия жамиятининг ижтимоий ва иқтисодий ривожланишига сезиларли таъсирини кўрсатди. Молия тизими орқали умумдавлат марказлашган пул фондлари шаклланади ва улардан мақсадга мувофиқ фойдаланилади. Бюджет ва бюджетдан ташқари марказлашган фондлардан, маблағлар нафақат кенгайтирилган такрор ишлаб чиқариш ва ижтимоий-маданий тадбирларга йўналтирилади, балки кам даромадли аҳолини, даромад манбаи чегараланган хизматчиларни ижтимоий ҳимоя қилишга, мамлакатни мудофаа қудратини мустаҳкамлашга ва бошқа умумжамят тадбирларни молиялаштиришда фойдаланилади.

Республикамизда тармоқлар иқтисодиётини бозор хўжалигига босқичма-босқич ўтилиши, молия механизмида ҳам туб ўзгаришларнинг бўлишини талаб қилмоқда. Жумладан, молия фанининг предмети ҳисобланган молия муносабатларида инқилобий қайта қуриш содир бўлди, яъни давлат билан ҳуқуқий шахслар ўртасидаги, турли хил муносабатлар: тўловлар, ажратмалар ўрнига, бозор иқтисодиётининг талаби бўлган солиқ муносабатлари жорий қилинди. Бу ислохатлар давлат ихтиёридаги марказлашган ва ҳуқуқий шахсларнинг марказлашмаган фондларини шаклланиши ва фойдаланишига сезиларли равишда ўзгартиришлар фойдаланишга сезиларли равишда ўзгартиришлар киритди.

Иқтисодиётни бозор хўжалиги асосида юритилиши, турли хил мулк шаклларининг пайдо бўлишига имконият яратди. Давлат, ширкат мулки билан бир қаторда шиссадорлик, хусусий ва аралаш мулк шаклида фаолият кўрсатаётган хўжалик субъектлари ҳам вужудга кела бошлади. Демак, мулк шакллари турли хиллиги хўжалик субъектларини фаолиятини молия ресурслари билан таъминлаш манбаларини ҳам турлича бўлишини талаб этади. Ренжали иқтисодиёт шароитида хўжаликларнинг асосий молия ресурсларини шаклланиш манбаи бўлиб, давлат бюджетининг маблағлари ҳисобланади. Корхоналарнинг ўз ва банк муассасаларининг ресурслари сезиларсиз эди. Иқтисодий ривожланган мамлакатлар тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, бозор иқтисодиёти шароитида хўжаликларини молия ресурсларининг асосий шаклланиши манбаи бўлиб, уларнинг ўз ресурслари молия бозоридан жалб қилинадиган маблағлар ва қарзага олинган ресурслар ҳисобланади. Бюджет маблағларининг салмоғи эса, аксинчя, жуда сезиларсиз бўлади.

Ҳозирги даврнинг ривожланиш талаби молиявий ресурсларнинг шаклланиши билан бир қаторда, улардан самарали фойдаланишни ҳам қаттиқ талаб қилмоқда. Хўжалик субъектлари ихтиёридаги молиявий ресурслари ишлаб чиқаришга инвестициялаштирилса (интенсив) ижтимоий-маданий тадбирларга йўналтирилса, ишчи ва хизматчиларни моддий рағбатлантиришга сарфланса ва бошқа ижтимоий харажатларини моддий таъминланса, қўйилган талабларнинг вақтида бажарилишини таъминланади.

Бозор иқтисодиётини яна бир хусусиятли томони шундаки, мамлакатда аралаш иқтисодни ривожланишга имкон яратилади. Хорижий мамлакатлар

субъектларининг молия ресурсларини иқтисодиётга кириб келиши, мамлакат молия тизимини, шу билан бир қаторда, молия механизмини ўзгаришига, рифожланишига ҳам олиб келади.

Юқорида зикр этилган, молия тизими ва механизмидаги туб ўзгаришларни халқ хўжалигига тадбиқ қилиб, кўзланган иқтисодий ва ижтимоий самарага эришиш учун, албатта биринчидан, молиянинг назарий вазибалари чуқур ўрганилиши, иккинчидан, улар амалиётида синаб кўрилиши зарур.

Молия фанидан ёзилаётган курс иши назарий хусусият эга. Бундан, талаба харакатдаги қонун материалларига ва иқтисодий адабиётларга таяниб, мустақил мавзунинг моҳияти ва мазмунини очиб беришда ўз билимини кўрсатади. Махсус адабиётлардан оқилона фойдаланиши, талабага кўйиладиган баҳо мезонини оширишга хизмат қилади.

Курс ишини ёзишнинг мажбурий шарти бўлиб, айтилган хулосаларни асослаб беришдир. Ҳозирги шароитда олий ўқув юртлари учун чиқарилган ўқув қўлланмаларида, олимлар томонидан молиянинг моҳиятига, функцияларига, тизимига турлича ёндошишлар мавжуд. Талабалар учун ҳар қандай илмий ғояни талқин қилиш ҳуқуқи берилган. Аммо, талабани айтилган нуқтаи назари далиллар билан асослаб берилиши шарт.

Мустақил шуғулланаётган талабаларга кафедра мудирининг рухсати билан ушбу услубий кўрсатмага киритилган курс иши мавзуларидан ташқари бошқа мавзу берилиши мумкин.

Талабалар айрим қизиқарли ва аҳамиятли курс ишларини, шу мавзуларга таълуқли бўлган семинар дасрларида, кафедра мудирининг рухсатидан сўнг, дарс пайтида ҳимоя қилиш имкониятига эга. Қолган курс ишлари тасдиқланган график бўйича ҳимояга кўйилади.

Курс ишини асосий баҳолаш мезони бўлиб, кўрсатилган адабиётлардан тўлиқ фойдаланиш шисобланади. Ушбу услубий кўрсатманинг охирида «Молия» курси бўйича асосий ва ёрдамчи адабиётлар рўйхати кўрсатилади.

Талабаларнинг курс иши мавзуларини танлаш ихтиёрийдир. Бир хил мавзудаги курс ишини икки талаба олиши рағбатлантирилмайди. Лекин, курс ишига раҳбарлик қилаётган ўқитувчилар ва кафедра мудирининг розилигига биноан, икки талабанинг бир мавзуда курс ишини ёзишига ва ҳимоя қилишига рухсат берилиши мумкин.

II. Курс ишини ёзиш жараёнига кўйиладиган талаблар.

1. «Молия» фанидан курс ишини ёзишни талабалар танлаган мавзуга бағишланган махсус ва ёрдамчи адабиётлар билан танишишдан бошлаши керак. Бунда талаба танлаган мавзунини илмий таҳлил қилиб ва мантиқан асослаб, курс ишида режалаштирилган саволларни мазмунини тўлиқроқ очиб бериш лозим. Масалан, агар курс иши «Молия тизимини таркибий соҳалари» мавзусида бўлса, унда талаба нафақат молия тизимини, балки соҳалари бўйича ҳар хил илмий қарашларни мавжудлигини таҳлил қилиши керак. Талаб шундаки, талаба ҳар бир соҳа ва ундаги бўғинларга кенг ҳолатда

тавсиф бериши ҳам лозим. Суғурта соҳасининг алоҳидалигини аниқлаб бериб, уни давлат молияси соҳасини таркибий қисми эмаслигини ва аксини кўрсата бериши лозим ва шунга ўхшашлар.

2. Курс ишини тузилиш, кўриладиган саволлар тартиби курс ишига раҳбарлик қилаётган ўқитувчининг розилиги билан амалга оширилади.

Курс ишини варақлар сони чегарланмайди, бироқ 35 бетдан ошмаса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Ишнинг ёзилиши жараёнида, иш режаси, кириш, ишнинг мазмуни, қисқача хулоса ва фойланилган адабиётлар берилиши лозим.

3. Титул варағи қуйидаги кўринишда расмийлаштирилади. (1-иловага қаранг)

4. Курс ишини кафедрага топшириш белгиланган муддатдан кечикса, у фақат кафедра мудирининг рухсати билан қабул қилинади.

5. Курс ишларини ҳимоя қилиш, кафедра мудирининг томонидан тайинланган хайъат аъзолари олдида амалга оширилади.

6. Талабанинг танланга курс иши, унинг кейинги диплом иши учун ҳам асосий материал бўлиб хизмат қилиши мумкин.

III. Курс ишининг мавзулари.

1. Молиянинг моҳияти
2. Молиянинг функциялари
3. Молиянинг объектив зарурлиги
4. Ижтимоий такрор ишлаб чиқаришда молиядан фойдаланиш.
5. Такрор ишлаб чиқариш жараёнини молиявий жихатдан таъминлаш масалалари
6. Марказлаштирилган молиявий ресурслар ва уларнинг манбалари
7. Марказлаштирилмаган молиявий ресурслар ва уларнинг манбалари
8. Қимматли қоғозлар бозори ривожланиши масалалари.
9. Коллеж сметасини тузиш ва молиявий манбаларда фойдаланиш.
10. Молиявий резерв ва уларнинг иқтисодиётдаги аҳамияти.
11. Молиявий бозор, молиявий ресурсларни жалб этишда ва тақсимлашда унинг роли.
12. Хиссали ва қарзли қиммат баҳо қоғозлар.
13. Биржалар уларнинг турлари ва иқтисодиётда тутга ырни.
14. Худудлараро ва тармоқлар аро молиявий ресурсларни қайта тақсимлашни зарурлиги.
15. Молия-иқтисодий рағбатлантирувчи курул сифатида.
16. Молиявий сиёсатнинг мазмуни ва аҳамияти.
17. Молия механизм ива унинг таркибий қисмлари.
18. Ҳозирги даврда давлатнинг молия сиёсати.
19. Молиявий инкирознинг пайдо бўлиш сабаблари.
20. Молиявий бошқарув органлари ва уларнинг вазифалари.
21. Оператив молия бошқарув тизими.

22. Молиявий режалаштириш унинг вазифалари ва услублари.
23. Молиявий назоратни мазмуни ва аҳамияти.
24. Аудиторлик назоратининг вужудга келиши ва ривожланитириш йўллари.
25. Тижорат асосида фаолият кўрсатаётган корхоналар молияси
26. Корхоналарнинг молиявий ресурсларини шакллантириш ва улардан фойдаланиш.
27. Амортизация ажратмаларининг шаклланиши ва фойдаланишдаги муаммолар.
28. Акциядорлик жамиятлари молиясини ташкил этиш.
29. Асосий ишлаб чиқариш фондларини доиравий айланишини молиявий манбалари билан таъминлаш.
30. Айланма маблағларни молиявий ресурслар билан таъминлаш.
31. Фойдани таксимлаш ва ундан фойдаланиш.
32. Тижорат асосида фаолият кўрсатадиган корхоналарни молиявий режалаштириш.
33. Нотижорат асосида фаолият кўрсатадиган муассасаларнинг молиявий режасининг хусусиятлари.
34. Суғуртанинг иқтисодий моҳияти ва унинг функциялари.
35. Бозор иқтисодиёти ўтиш шароитида суғурта муносабатларини ривожлантириш масалалари.
36. Мулкрий суғуртанинг иқтисодий аҳамияти.
37. Шахсий суртанинг аҳамияти ва бозор хўжалигида ривожлантириш йўллари.
38. Суғурта тармоқлари жамият ҳаётида уларнинг роли.
39. Ижтимоий суғуртанинг моҳияти ва аҳамияти.
40. Тиббиёт суғуртаси.
41. Суғурта бозорини ривожлантириш муаммолари.
42. Давлат молиясини таркибий қисмлари.
43. Давлат даромадлари ва уларни жалб этиш усуллари.
44. Давлат харажатлари, унинг давлат функциялари билан узвий боғлиқлиги.
45. Давлат бюджетининг моҳияти, ижтимоий иқтисодий жараёнларда унинг роли.
46. Давлат бюджетининг харажатлари ва уларнинг таркиби
47. Республика бюджетининг шаклланиши ва улардан фойдаланиш.
48. Бошқарув харажатлари уларни қисқартириш йўллари.
49. Харбий харажатлар уларни қисқартириш имкониятлари.
50. Ижтимоий маданий харажатларнинг молиявий манбаалари
51. Давлат бюджетининг даромадлари ва уларнинг таркиби.
52. Республика бюджетининг даромадлари, уларнинг молиявий манбаалари.
53. Маҳаллий бюджет даромадлари, уларнинг таркиби ва тузилиши.
54. Давлатнинг солиқ сиёсати.
55. Туғри солиқларнинг таркибий тузилиши.
56. Эгри солиқларнинг бюджет даромадларидаги роли.
57. Бюджет камомади ва унинг вужудга келиш сабаблари
58. Бюджет камомадини қисқартиришнинг асосий йўналишлари.

59. Давлатнинг бюджет тизими.
60. Бюджет жараёни.
61. Бюджетдан ташкари фондлар.
62. Давлат ижтимоий суғурта ва нафақа фонди.
63. Аҳоли бандлиги давлат фондининг молиявий манбалари.
64. Давлат кредитининг мощияти.
65. Давлат кредитининг турлари, уларнинг туркумланиши.
66. Давлат ички карзларини пайдо былиш сабаблари
67. Молиянинг халқаро интеграцион жараёнларига таъсири.
68. Хорижий инвесторлар маблағиги республика иқтисодиётига жалб этиш муаммолари.
69. Эркин иқтисодий худдуларни ижтимоий-иқтисодий аҳамияти.
70. Марказлашган валюта фондларини шакллантириш ва улардан фойдаланиш.
71. Қўшма корхоналарни иқтисодиётда тутган ўрни ва улардаги молиявий масалалар.
72. Инвестицион мухитни таъминлашнинг молиявий шарт-шароитлари.
73. Хорижий инвесторларга бериладиган молиявий енгилликлар.
74. Республиканинг халқаро фондларда иштирок этиши иқтисодий аҳамияти.

Асосий адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. –Тошкент: Ўзбекистон. 1992
2. Ўзбекистон Республикасининг «Корхона тўғрисида» ги қонун. – Тошкент: Ўзбекистон. 1992.
3. Ўзбекистон Республикасининг Солик кодекси - Тошкент: Ўзбекистон. 1997.
4. Ўзбекистон Республикасининг «Банкротлик тўғрисида» ги қонуни.- Тошкент: Ўзбекистон. 1998
5. Каримов И.А. Ўзбекистон иқтисодий ислохатларни чуқурлаштириш йўлида. - Тошкент: Ўзбекистон. 1995.
6. Каримов И.А. Ўзбекистон буюк келажак сари. .- Тошкент: Ўзбекистон. 1998
7. Каримов И.А. Ватан саждагох каби муқаддасдир. .- Тошкент: Ўзбекистон. 1996
8. Маликов Т.С. Олимжонов О. Молиявий менежмент. .- Тошкент: Академия . 2000.
9. Стоянов Е.С. Финансовый менежмент. –Москва: Перспектива. 1995.
10. Балабанов.И.Т. Основные финансового менежмента. Как управлять капиталом?-Москва: Финансы и статистика. 1995.
11. Павлова Л.Н. Финансовый менежмент (Управление денежным оборотом предприятия).-Москва: Банки и биржи. 1996.
12. Чжен. В.А. Хусусийлаштириш асослари. –Тошкент: Иқтисод ва ҳуқуқ дунёси, 1996.

13. Чжен. В.А., Низомов Ф.Ш. ва бошқалар. Пул ва молия бозори. Тошкент. 1996 .
14. Беганов В.С., Абдуллаев Ш.Х. ва бошқалар. Молия сиёсати, солиқлар ва солиқ солиш. Тошкент. 1998.
15. Лабанова Е.Н., Лимитовский М.А. Финансовый менеджер. –Москва: Школа финансового менеджмента. 2000.
16. Сомеонов Н.Ф., Баранникова Н.П. и другие. Финансовый менеджмент. Москва, Финин, 2000
17. Радионова В.М. Финансы. Москва «Финансы статистика». 1995

Кўшимча адабиётлар.

1. Федотова М.А. Финансы предпримательства. М., «Финансы стастика». 1995.
2. Финансовое планирование деятельности малых предприятий. США, Москва, крокурс Интернейшнл, 1991.
3. Алексеева М.Ю Рынок ценных бумаг. Москва, «Финансы статистика». 1992.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Наманган муҳандислик-педагогика институти «Молия ва бухгалтерия ҳисоби» кафедраси

«_____» мавзусида

Курс иши

Талаба:

Исми ва фамилияси, гуруҳи

Илмий раҳбари

Унвони, исми ва фамилияси

Наманган 2005